

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Poetas Tomas Venclova: „Kultūra autentiškiausiai plėtojasi be dotacijų“

2014-01-24

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: LM anketa

AUTORIUS: Tomas Venclova

DATA: 2014-01

Ričardo Šileikos nuotrauka

1 Kaip jaučiatės žiniasklaidos tapomo visuomenės gyvenimo ir brukamų pramogų pasaulyje? Ar jis veikia jūsų kūrybą? O gal esate atsiribojęs? Vengiate kišti savo trиграšį į nesibaigiančias politines diskusijas ar bandote kaip nors jose dalyvauti?

Lietuvoje lankausi gal dažniau negu dauguma emigrantų, bet tik porą kartų per metus – kartais po kokį mėnesį, kartais trumpiau. Todėl lietuviškos žiniasklaidos pasaulis manęs negali itin aktyviai veikti, nors jį ir seku. „Brukamos pramogos“ manęs neveiktų net ir tada, jei gyvenčiau Lietuvoje – jos man absoliučiai neįdomios. Politinėse diskusijose, kaip žinia, kartais dalyvauju, bet ne konkrečiais klausimais, apie kuriuos nenusimanau (be to, jiems dažniausiai gaila eikvoti laiką), o tada, kai diskutuojama apie svarbius visuomenės gyvenimo vektorius, apie kuriuos, tikiuosi, turiu šioki toki supratimą. Man rūpi, kad Lietuva nenuėitų euroskeptiškais, antivakarietiškais, ksenofobiškais, fašistoidiniais ir panašiais klystkeliais, kurie dangstomi patriotizmu, meile gimtajai dirvai ir taip toliau. Jei myli gimtąją dirvą, turi ją purenti ir tręšti (taip pat iš svetur gautomis trąšomis), o ne apsitverti ir tupėti joje su „dvasinga“ veido išraiška.

2 Kaip jaučiatės savo kuriamo meno aplinkoje, tarp kolegų? Ar jaučiate konkurenciją? Ar imatės kokių nors veiksmų propaguoti savo kūrybą?

Jaučiuosi normaliai – čia labai gelbsti atstumas. Konkurencijos nejuntu, nes nuo kasdienių literatūrinių reikalų, ačiū Dievui, lieku toli. Esu daugmaž tikras, kad parašiau ir teberašau šį tą, kas turi išliekamąją vertę, taigi ko daugiau reikia? Kova dėl premijų (kurioms dažniausiai yra tik paguoda ar finansinės paramos būdas), taip pat dėl kitokių pagerbimų manęs nedomina: guostis nematau priežasčių, finansinės paramos bent tuo tarpu nesu reikalingas – tegu visa tai rūpi ambicingiems jaunesniesiems.

Liūdna, kad daugelis nusipelnusių menininkų šiandien sunkiai verčiasi, bet juk tai liečia ir kitus Lietuvos pensininkus, taigi skųstis ir reikalauti privilegijų kažkaip neoru. Nors, žinoma, ne man čia mokytį kitus.

Savo rašinių specialiai nepropaguoju, tuo užsiima Lietuvos ir užsienio leidėjai. Tačiau stengiuosi, kad svarbiausi daiktai, kuriuos parašiau, būtų surinkti į vieną vietą ir deramai suredaguoti. Mano amžiuje tuo užsiimti pridera.

3 Ar skaitote kultūros leidinius? Jei taip, tai kur – popieriuje ar internete? Gal jau laikas kultūrinei spaudai apskritai keltis į internetą?

Skaitau internete, o Lietuvoje būdamas visada perkuosi kioskuose. Labiau mėgstu skaityti tekstus popieriuje, o ne ekrane. Ar kultūrinė (ir kitokia) spauda galutinai persikels į internetą, spręs laikas, o ne aš.

4 Dabar miestuose, ypač sostinėje, vienas renginys lipa ant kito. Ar turite mėgstamą renginį, festivalį?

Ko reikėtų, kad profesionalusis menas efektyviau konkuruotų su pramogų kultūra?

Tuose renginiuose, gyvendamas tolokai nuo Lietuvos, nedalyvauju, taigi ir mėgstamų tarp jų neturiu.

Profesionalusis menas su pramogų kultūra negali ir neturi konkuruoti (o jei bandytų – neturėtų jokių šansų): tai skirtingos plotmės reiškiniai.

5 Naujai įsteigta Kultūros taryba žada tolygiau remti visas kultūros sritis. Kokiai sričiai, jūsų nuomone, dabar labiausiai reikia paramos (finansinės, moralinės, reklaminės)?

Visada maniau ir, tiesą sakant, tebemanau, kad kultūra autentiškiausiai plėtojasi be dotacijų – taip dažniausiai ir būdavo, tik tarybų valdžia pripratino prie kitokios padėties. Kūrėjams sunku išgyventi? O kodėl neieškoti kitokių profesijų, ir nebūtinai redakcijose, leidyklose ar panašiai? Čechovas buvo darbštus gydytojas, bet laisvalaikiu parašė „Žuvėdrą“ ir keliolika kitų visai neblogų, ligi šiol puikiai žinomų veikalų. Parama reikalinga nebent knygų leidybai, nes Lietuvos rinka maža, devyniasdešimt penki procentai lietuvių mieliau pirks naują automobilį arba *smartfoną*, negu knygą. Taip irgi buvo visada (Vaižgantas rašė, kad knygų spinta lietuviui – nepažįstamas baldas). Žmonės pirko knygas nebent tarybiniais laikais, kai automobilių nebuvo.

6 Kokia pastaruoju metu perskaityta knyga, dailės, muzikos, teatro kūrinys ar šiaip įvykis, reiškinytis nustebino? Kokį kūrinį per paskutinį penkmetį įvertintumėte kaip išskirtinį, liksiantį istorijoje?

Sakoma, kad 2013 metai pagal daugelį parametrų buvo geriausi pasaulio istorijoje: mažiausias kūdikių mirtingumas, ilgiausia gyvenimo trukmė, mažiau negu bet kada badaujančių, reliatyviai mažiausiai nusikalstamumo bei karo aukų, švelnesnis negu bet kada rasizmas, geriausia moterų padėtis ir t. t. Daug kas tuo nepatikės, bet čia kalbama apie globalinį mastą, globalinius skaičius bei procentus. Lietuva, beje, net ir tokiam pasaulyje priklauso prie geresniųjų (nors ne pačių geriausiųjų) vietų. Už šitą pažangą – kuri, manding, itin pageidautina – reikia kažkuo mokėti. Mokama, pavyzdžiui, vartotojiško mentaliteto įsigalėjimu, religijos krize, daug kam labai skaudžia tautinių jausmų dekonstrukcija, taip pat tuo, kas skaudžiausia man – meno

išnykimu. Literatūra daugiausiai virto komerciniais (arba pretenzingais, nepaskaitomais ir mažai kam reikalingais) tekstais, tapyba – visokiomis instaliacijomis, muzika – eurovizijomis arba eksperimentiniais, vėlgi mažai kam įdomiais veikalais... Dar truputį laikosi teatras (ne kinas!) ir architektūra, bet kažin ar ilgam. Antra vertus, gal tai nieko baisaus, nes rimtam meno mylėtojui lieka Bachas ir Stravinskis, Giotto ir Van Goghas, Dantė ir Achmatova, Chaplinas ir Fellinis – niekur jie nedingo.

Taigi niekas iš lietuvių, taip pat ir pasaulio mene, manęs šiandien – ir jau senokai – nestebina. Žinoma, kai ką (daug ką) laikau visai beverčiais dalykais, kai ką gerbiu labiau. Jei kalbate apie lietuvių literatūrą – geresnis už daugelį kitų man atrodo Marius Ivaškevičius. Iš neseniai pasitraukusių – Marcelijus Martinaitis (bet jis yra dar ankstesniojo, iš esmės pradingusio meno pusėje).

7 Kokia Jūsų, kaip kūrėjo, dienvienu? Galbūt turite savo įpročių, ritualų kūrybinei sėkmei prisaukti?

Nemėgstu vadinti savęs kūrėju – geriau vadintis rašančiu žmogumi. Rašau rytais (ligi pietų), užsidaręs su kompiuteriu, o jeigu gaminu eiles – su plunksna ir galybe popieriaus. Ritualą turiu nebent tokį, kad pradėdau visada tam tikru laiku (tarkime, lygiai devintą ar lygiai dešimtą). Baigiu parašęs – bent apytikriai – „dienos normą“, kuri nėra didelė. Tomis dienomis, kada dirbu, negeriu net vyno, nors jo ir stipresnių gėrimų šiaip jau nevengiu (tiesa, ne per didžiausiomis dozėmis – jaunystėje gerdavau daug daugiau).